

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А

№ 34.

Београдъ 24. Августа.

1846.

У СПОМЕНИЦУ

Г. Д. С. и Г. А...

* * *

Лири моя раздрагана,
 Лири радость туга моя,
 Лавра вѣщи увѣчана
 Вѣрны друга свеже пон;
 Она се дже
 Къ небесной сяни,
 И съ выси ниже
 На любви крили
 Прилази къ вамъ
 У любви храмъ.

* * *

О! кадъ вѣчна буде сенка
 Крыла другу друга свогъ,
 Кадъ проуи безъ споменка
 Друга име любезногъ:
 Плачна за нѣме
 Оритъе пѣсна;
 Сладко му име
 Муза небесна
 Пренетъе ой!
 У звѣзда брой.

* * *

Кадъ славуякъ гласе пусти
 У кобъ тихой луга ношн,
 И кадъ медни дѣва усти
 Гласъ изведе изъ све мошн;
 Кане кадъ суза
 Гробно на цвеће,
 Пѣвати Муза
 Пестати неће:
 На небу ой!
 Другъ живи твой.

Кадъ се смртны правне страсти
 Опреме за рай ил' адъ,
 И кадъ буде душе пасти
 Крайна луча на западъ:
 Утѣха ваша
 Свршена быће
 Самрти чаша;
 Бесмртя пиће
 Улитѣ вамъ
 Свеблагій самъ.

К. С. П.

НЕВѢРНА ЕЛЕНА.

(Истинный догабай.)

одъ Алексе Десимиривића.

У оно време, кадъ е полумѣсець свою мрачну сѣнку на зидове Бечке баџио (1683 год.), живио е у Србии, у граду Србски деспота Смедереву, еданъ доста несрећный Србинъ. Свогъ имена — Боголюбъ — у своемъ жалостномъ животу еданпуть се само недостойнымъ покаже; збогъ чега само га ладный, а не разумнымъ чувствомъ саюженный умъ осудити може, као што ће се изъ несреће повѣсти нѣгове видити.

До 21. године ништа се о нѣговомъ животу незна. У овой години познать већ као изображенный грађанинъ Смедеревскій постане онъ срећный супругъ. Три године быо е онъ любимаць богинѣ брака, ерѣ нѣгова красна Любосава, коя е себи само збогъ нѣга живила, коя е у нѣговомъ задовольству, у нѣговой срећи свога срца задовольство и срећу стварала, и коя га е юшитъ прве године брачногъ живота лѣпомъ Ружицомъ, коя е исто тако, као и само име, лѣпа была, обрадовала, учинила га е

www.найсрећниѣмъ супругомъ, найсрећниѣмъ отцемъ. Али као што врло често бива, да после најкраснѣга майскога ютра, мрачни навуку се облаци, кои муњама сѣваюћимъ све ужасаваю, и најрадостнѣе и највеселѣе до самога мрклого мрака сневеселяваю, тако се исто и овде догоди. Судба неизостави и овде свою варљивость, свое непостоянство немилостиво показати. Еданъ црньи облакъ замути нѣговъ ведрьи данъ живота, — сунце нѣгово потавни и громовный ударъ ужасно потресе нѣгову срећу. — О вы смртни властници свѣта, кои у свои народа срећи свою срећу тражите, или у кои вољи и срећи народъ свое законе има, немойте заборавити, да нисте, на узвышеномъ престолу сѣдећи, ни еданъ педаљ надъ гробомъ се узвысили! О вы богаташи, кои богатствомъ заръ морске таласе закупити намѣравате, невѣруйте, да ћете златомъ вашимъ црве и трулежъ закупити моћи! О вы наученици, кои се часъ до звѣзда пенѣте, нѣи и нѣово теченіе мѣрите — часъ пакъ на дно мора силазите, нѣгову дубљину испитуете, немислите, да у плиткомъ и ускомъ гробу за васъ мѣста нема! О вы срећни супружници, кои изъ чаше брака богинѣ пиће сркућете, невѣруйте, да се изпити неможе, или да нема еда, кои га замути и отровати неможе.

Онда, кадъ е на нѣжномъ брилу майке невино осмеяваћа се Ружица срећномъ Боголюбу срећу множила — вѣчный санъ красне Любосаве вѣчно га разплаче. После кратке али жестоке и люте болѣ, изгуби онъ красну Любосаву, а съ нѣоме и срећу. — Што се нѣнъ гробъ наскоро зазеленію, то су учиниле сузе вѣрного супруга, коѣ е онъ често на гробу нѣномъ тужно проливао, и нѣи проливаюћи съ нѣима се на вѣчну нѣойзи вѣрность заклинао. — Онъ е быо несрећанъ, али у несрећи храбаръ. — Десетъ година протекле су, и Ружица подъ брижљивомъ негомъ доброга отца расла е, као она у пролеће, кою майска роса залива. У дванаестой години узроста Ружице — у оно време, кадъ слабый полъ озбыльно старанѣ потребуе, да се пакостный црвь, кои и најкраснѣи цвѣтъ отровати нестыди се, — у нѣму незалеже, быо е принуђенъ заклетву, кою е и према костима и пепелу незаборављне свое Любосаве до-садъ вѣрно хранію, погазити, быо е принуђенъ учинити коравъ, кои га е најжалостнѣе, најгрознѣе упропастити хотѣо. Онъ постане по другій путь супругъ, али не срећанъ: ерѣ Елена, у коій е онъ мыслію, да е Любосава нѣгова жи-

вила, была е кѣи вѣчного проклетства. Она е змія у свему была равна; была е лѣпа као змія, коя своимъ краснѣма бояма сунчанымъ зрацима пркоси; была е мирна као змія, кою човекъ често онда види, кадъ му смртну рану зада — а срце нѣно нѣе было манѣ отровно него змія. Све, што е неваляло, то е у нѣной лѣпоти, подмукломъ ѣутаню, подломъ осмеиваню при сретаню супружески погледа, као отровъ у најкраснѣемъ плоду, сакривено было. Боголюбу люто се варао, ерѣ нѣе знао каквогъ ѣвола за анѣла почитуе, онъ е оной любовъ, вѣрность и почитаніе пуно указивао, одъ оне любовъ, вѣрность и почитаніе тражію, коій су све то само будаласте ствари биле. Она се удала само, да свое невалялство лакше упражнявати може.

О проклета майка, коя васъ такве раѣа, проклето млеко, коѣ васъ одоява, проклета земля, коя васъ одржава! Вы се съ проклетствомъ зачинѣте; съ проклетствомъ раѣате, съ проклетствомъ живите и у вѣчномъ проклетству умирате! И кадъ умрете камо среће, да се више нигда нераѣате. Нѣе земля горегъ одъ васъ произвела звѣра; ерѣ хіена, коя изъ гробова мртве люде ждере, у најгладнѣой своійој ярости, морала бы се одъ васъ уплашити; нѣе земля отровнѣю произвела змію, ерѣ аспида одъ васъ бы се отровала. — Међу звѣровима васъ нема! — О человеце!!! колико невалялствама едно таково паклено створенѣ учинити може, показате намъ срамна дѣла ове Елене.

(Продуженіе слѣдуе.)

БЛАГОРОДНА ОСВЕТА.

Римскій царъ, Титъ Веспасіанъ, быо е владѣтель изредногъ характера, и свакій е у нѣму почитовао дѣву и радость рода человѣчегъ. Како е онъ лако и радо прачитао себи нанешене увреде, показуе између осталого слѣдуюћій догађай: Вителіе быо е нѣговъ великій непріятель; а Титъ толико е према нѣму великодушанъ быо, да, када е царемъ постао, не само нѣе се породнѣи нѣговой светію, него е много къ тому принео, да е Вителіева кѣи за некогъ младића одъ најотмѣнѣе у Риму фамиліе пошла, давши іој томъ приликомъ високомъ чину нѣномъ сходный миразъ. Титу толико е осветолюбіе странно было, да се е свагда великодушно изражавао, да онъ воли самъ погинути, неголи другога у несрећу бацати, па опетъ е бы-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

хо између његовы поданика тако неваљали лю-
дѣй, кои су съ њиме издайнички поступали.
Два млада племића римска, Секстусъ и Лентулъ,
одъ кои є еданъ съ царемъ одрастао, и съ њи-
ме заедно воспытанъ быо, когъ є Титъ најѣж-
нѣ любіо, и свакій данъ нова му бкагодѣянія
указивао, учине противу њѣга созаклетіе. Они
су намѣрвали у одређено време капитоліумъ
да запале, томъ приликомъ цара да убію, и та-
ко владу себи да присвоє. Но созаклетіе буде
открычено, и они буду поватани, испытани, и
одъ сената на смръть осуђени. Смртна пресуда
њіова буде Титу подишена, кои заповѣди, да
се кривци предъ њѣга доведу; ови дођу, и ста-
ну предъ њѣга съ лицемъ у землю оборенымъ,
на комъ се є покаяніе, гризенѣ свѣсти и смрт-
ный страхъ ясно видіо. Садъ царъ данымъ зна-
комъ удали свое одъ себе, и съ осуђеницима
самъ у соби остане, па, место да ѣй за онолику
продральивость и злу намѣру њіову праведно
грди, само ѣй отечески посовѣтує, и тако њѣ-
ма и њіовымъ единомысленицима великодушно
опрости, само што ѣй є іошъ опоменуо, да се о-
пасногъ свогъ предпріятія оване, говорећи: „Што
се господарске власти тиче, то кодъ Бога стои,
коме ће є подарити; а могу ли я у чему што за
подмиренѣ ваше желѣ принети, то ће ми сваг-
да мило быти, да вама удовлетворимъ.“ Титъ
нѣ само животь толикимъ непріятельмъ сво-
имъ опростио, него имъ є и зло добрымъ вра-
гю. Онъ пошлѣ скоротечу майци Секстусовой,
коя се є у некомъ, близу Рима лежећемъ мѣсту
наодила, съ тымъ одъ свое стране увѣреніемъ,
да она у смотреңію свога сына сасвимъ спо-
койна, и за животь његовъ безбрижна быти мо-
же. Шта више Титъ задржи оба кривца кодъ
себе на ручакъ, и съ њима се траюћемъ руч-
ку пріятельски, као и пређе, разговарао; а слѣ-
дуюћій данъ поведе ѣй са собомъ у явно позор-
яште, посади ѣй поредъ себе, и на очигледъ
целе публице даваше ѣймъ оружіе бораца да
прегледаю, кое є обычно цару прегледана ради
поднашано.

А. П.

НѢКОЛИКО РѢЧИЙ

МАТІЕ БАНА

о одговору Г. Георгія Хаѣића.

(Конацъ.)

Како да се препиремъ съ човекомъ, кои
опровргава оно, што у изображеной Европи у-

ченици нижи училишта знаду? кои говори, да
нѣе Ростопчинъ, него да є Суваровъ упалио Моев-
кву? (Дакле треба поправити ову погрѣшку у
свиима великима историцима Европе, еръ ето Г.
Хаѣића, кои доказує, да су се сви преварили,
и да нису были, ядни, добро извѣштени!) Како
да се препиремъ съ човекомъ, кои потврђава,
и то доказує по грчкој етимологїи, да катарак-
та и водопадъ єдна су стварь? а мене пыта ди-
већи се, од-а-кле самъ ту науку поцрпїю, да су
то две ствари различне? Рећи ћу ти брате мой:
я самъ ту науку поцрпїю изъ највећега земљо-
писнога дѣла, што се, по єдногласному миѣнїю
свію народа просвѣштены, до-сада на свѣту
показало, то єсть изъ дѣла гласовитога Бал-
би-я. Кадъ незнате разлику, о коїой говоримо,
вы ово дѣло нисте ни окомъ видили, а како сте
се за име Божїє рѣшили, писати обшту геогра-
фію, безъ да сте прїе прочитали и дубоко про-
учили усавршенствователя ваше науке? Ка-
ко да се препиремъ са србскимъ писателѣмъ,
кои незна ни сама поколѣнія србскога народа,
него мѣсто што бы ѣй самъ по исторїяма из-
траживао, слѣдує робски погрѣшке њѣмачки њѣ-
ки писателя, говорећи, да се сви жители Ер-
цеговине зову Морлацима, и да су татарскога
поколѣнія?! Дакле почемъ є најпре мени оду-
зео изворно качество Србина, па све Далматин-
це на пола поиталиянчїю, садъ опетъ потатарчує
Ерцеговце!? Избави насъ Господи! По Г. Ха-
ѣићу скоро неће быти ни єднога чисте крви
Србина на свѣту. — Како да се препиремъ съ
човекомъ, кои ми подоста точно излаже на крат-
ко исторїю грчке литературе, па говори у сво-
ему дѣлу, да садъ Грци пишу и говоре у ве-
ћимъ крузима црквенымъ, то єсть средњимъ є-
зыкомъ? Будући да є то погрѣшка, како се
свакій, кои зна и најманѣ грчки, може одма из-
вѣстити, я велїмъ, да Г. Хаѣићъ или нѣе про-
читао ни рѣчицу одъ црквены кнїига, или ни
рѣчицу одъ кнїига садашњимъ єзыкомъ писа-
ны; а у тому случаю како ми є онъ знао она-
ко лѣпо приповѣдити исторїю грчкога єзыка?
То є мало смѣшно. Али што му драго: идимо
напредъ. Я самъ путовао по истоку, и
быо самъ учитель у грчкима училиштама, па
самъ имао ѣана, а я много стары свештеника
познавао самъ, кои су читали, писали и говори-
ли новымъ кнїижевнымъ єзыкомъ, а одъ цр-
квенога или мало, или ништа нису познавали;
него су ми сами казывали, да у цркви читаю
као папагаи. А што садъ да мыслїмъ о Г. Ха-
ѣићу, кои се издає тако вѣштїямъ у грчкима є-

зыцима? или мысли, да окромъ нѣга више нитко други ни найманѣ незна иѣ? А што онѣ говори, да е црквеный языкъ еданѣ языкъ за себе, и дав до те мѣре изгубио свойство старога языка, да се има сматрати као языкъ другій; то му я недозволявамъ никако. Да бы се доказало, иѣ ни найманѣ было потребно, излагати исторію языка, коя у овому пытанію по начину, коимъ е одѣ нѣга изложена, нерѣшава ништа; него е требало опредѣлити границе, преко кои кадѣ еданѣ языкъ преѣ, престае самосталнымъ быти, и у другій прелазити, па доказати, да е языкъ црквено-грчкій те границе прекорачіо. А я мыслямъ, да еданѣ языкъ, доклегодѣ одржава истачие (идентическе) рѣчи, и исту граматіку, исте форме и истый геніумъ, естъ самосталанѣ, и ако е изъ корѣна, кое веѣ има, произвео нѣколико новы рѣчій или какавѣ барбаризамъ упустио, да се нема съ тога сматрати као нѣкій языкъ сасвимъ нове категоріе, ерѣ у тому случаю было бы не три, као што говори Г. Хаѣиѣ, грчка языка, него шесть или осамъ. Треба разабрати, што су фази, или епохе еднога языка, а што су корѣните промѣне истога. Нека погледа Г. Хаѣиѣ на форму будуѣега времена и дателнога падежа у новому грчкому языку, и нека иѣ сравнит са будуѣимъ временемъ и дателнымъ падежомъ языка црквенога, па ѣе одма заключити изъ самога тога, да су то два языка сасвимъ различны нарави; а нека сравнит будуѣе време и дателный падежъ языка црквенога са будуѣимъ и дателнымъ старога языка, па ѣе наѣи, да су она еднака. — Пре него што заключимъ, позывамъ Г. Хаѣиѣ, да онѣ, као што ме е явно опано, да самъ преписао еданѣ дѣлъ мое критике изъ нѣкога Италианскога писателя, тако да ми у явнима листовима тога писателя именуе, и изворне нѣгове рѣчи у овому листу наведе; позывамъ га, реко, и то му ставлямъ на нѣгову честь; а доклегодѣ ми онѣ то неучини, а га обтужуемъ предѣ свимъ публикумомъ као книжевнога опадача и варалицу; при тому даемъ му власть, да не само у италианской книжевности, но и у свима книжевностима Европе тражи, дали самъ я оно одакле преписао, па ако то на горереченый начинѣ онѣ докаже, онда нека мени предѣ своимъ публикомъ у очи баци оно име, кое я овде нѣму свимъ правомъ даемъ. — А ако хоѣе да му я нѣговъ одговоръ уред-

но опровргнемъ, нека онѣ найпре опровргне сво оно шестдесетѣ погрѣшны точака, што самъ му у описанію саме Европе, и што іоѣ предходи, нашао, и нѣгово опровргенѣ нека буде достоинствено, нека му буде одѣ памети диктирано, а не одѣ страсти. У книжевности страсти нема мѣста, него разуму; многи тако речени писательи показали су своимъ дѣлима, да имаю врло маленѣ умъ, а своимъ препиркама, да имаю врло малену душу. Нека тога небуде у нашої книжевности. Опоменимо се, да су маленкость и злоба недостойне благороднога србскога карактера.

ШТА Е РАЗУМЪ?

Разумъ е путевоодитель волю. Нѣгово впечатлѣніе предводи наше склонности и пожеланія. И тако утврѣенѣ нѣгово у истини естъ источникъ и основаніе правоте срца. Разумногѣ не само намеренія но и помышлѣнія неукланяю се одѣ стазе закона и добродѣтели. Ерѣ свакій е законъ у существу своме начертаніе и свака добродѣтель испунѣнѣ справедливости. Тко се саображава съ нѣомъ, тай нигда неможе укорити себе излишномъ любви преме себи самому. Онѣ е далеко одѣ тога, да бы мысліо о пристрастію. Нитко дужности грађанина неможе испунявати съ больомъ точносѣу, одѣ човека правдолюбива. Онѣ нигда не граби туѣ право. Ербо давати свакоме по достоянію естъ непремѣнный и свагдашній нѣговъ законъ.

Іованъ Ђ. Ђвтиміевиѣ.

ИСТИНИТА АНЕКДОТА.

У едномъ селу, гди е было жителя двоѣко вѣре, христіанске и нехристіанске, приврженици последнѣ имали су еднѣ старо запуштено гроблѣ. Старѣшина селскій, кои е быо Христіанинѣ, градіо е куѣу, па съ овога гробля донесе каменѣ и у свою куѣу узиде. Овымъ се друга страна наѣе увреѣена и отиде владѣтелю Христіанину на тужбу; на кое владѣтель одма преступника даде къ себи довести, и запита га, како се усудио то учинити. Преступникъ одговори: „Господару! Ты си кадарѣ и светишѣ се живымъ невѣрама; и я бы самъ, ал' немогу, па се светимъ на мртвима.“ Наравно, на ово е слѣдовао опроштаѣ преступнику.

Л. М. Н.

Учредникъ Милошъ Поповиѣ.

Издано и печатано у Правителственой Книгопечатнѣи у Београду.